

Lapsipotilaan oikeudet, lainsäädännön näkökulma

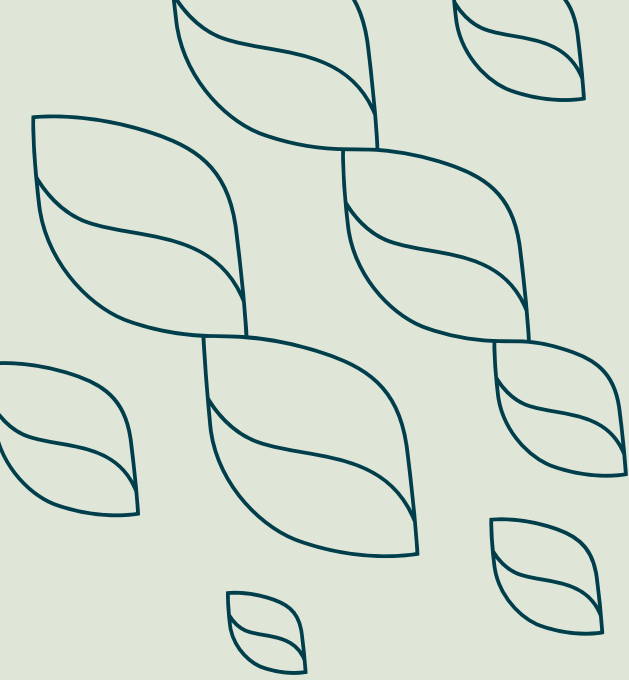
Lapsen terveys oikeudellisesta näkökulmasta

Lapsen oikeuksien ajankohtaispäivä 23.11.2023

Merike Helander, juristi

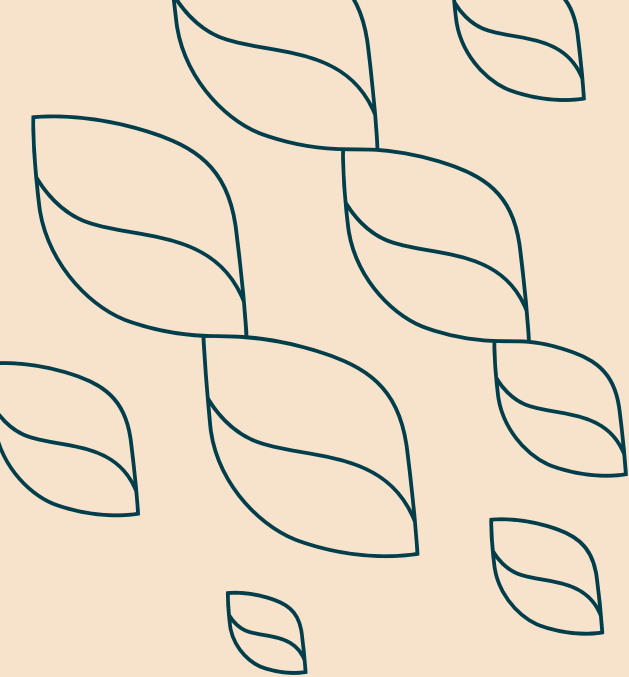
LAPSIASIAVALTUUTETTU
BARNOMBUDSMANNEN

Lapsen oikeus terveyteen kansallisessa lainsäädännössä

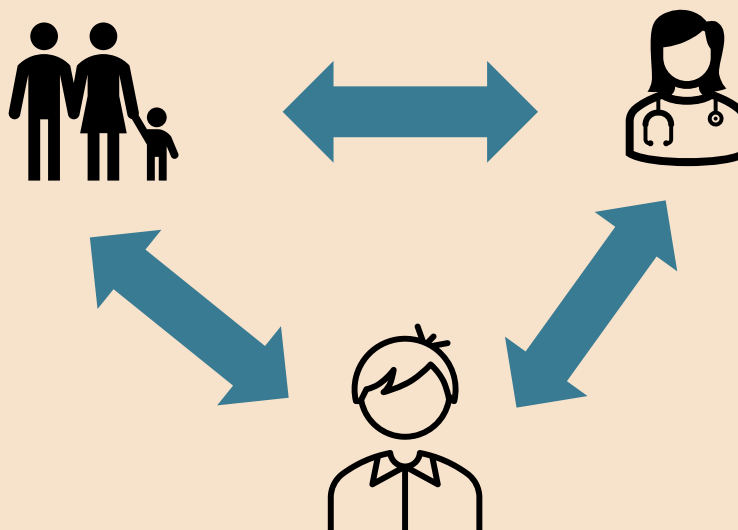
- Perustuslain (731/1999) takaamat perusoikeudet, erityisesti
 - Yhdenvertainen kohtelu, lasten tasa-arvoinen asema yksilöinä ja oikeus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti (6 §)
 - Oikeus elämään ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sekä yksityisyyteen (7 § ja 10 §)
 - Oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin (siten kuin lailla tarkemmin säädetään) sekä julkisen vallan tuki perheelle ja muille lapsen huolenpidosta vastaaville lapsen hyvinvoinnin ja yksilöllisen kasvun turvaamiseksi. (19.3 §)

Lapsen terveydenhoito on yhteistoimintaa lapsen, huoltajien ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden välillä

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983)

Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti.

Terveydenhuoltolaki (1326/2010)

Terveyden ja sairaanhoidon palvelut, mm. neuvola, koulu-opiskeluterveydenhuolto, suun terveydenhuolto, mielenterveys- ja päihdepalvelut

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994)

Ammattihenkilöiden ammattieettiset velvollisuudet

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)

Jokaisella on oikeus hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon ja siihen liittyvään kohteluun.

Lasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan, jos lapsi iän ja kehitystason perusteella on siihen kykenevä. Muutoin lasta hoidetaan yhteisymmärryksessä lapsen huoltajan kanssa.

Lapsipotilaan asema ja oikeudet

- Lapsella on oikeus osallistua ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti omaa hoitoaan koskevaan päätöksen tekoon.
 - terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi tilanne- ja tapauskohtaisesti
- Vaikka lapsi olisi kykenevä päättämään hoidostaan, se ei tarkoita, että huoltaja suljettaisiin hoidon ulkopuolelle
- Mutta: jos lapsi kykenee päättämään hoidostaan, hänellä on oikeus kieltää terveydentilaansa ja hoitoansa koskevien tietojen antamisen huoltajalleen (9.2 §)
 - lasta ei jätetä yksin, vaikka tietoa ei huoltajalle annettaisikaan

Lapsen oikeus osallistua hoitoaan koskevaan päätöksentekoon

Osallisuuden tasot

- lasta informoidaan - huoltaja päättää
- lapsi ilmaisee näkemyksensä - huoltaja päättää
- lapsi vaikuttaa päätöksen - lapsi ja huoltaja päättävät yhdessä
- lapsi päättää itsenäisesti

Osallistumisen edellytyksenä on lapsen mahdollisuus saada tietoa hoidostaan ja hoitovaihtoehdoista.

- Lapsi tarvitsee tietoa kaikilla osallisuuden tasoilla
- Tiedon antaminen lapsiystävällisellä tavalla, huomioiden myös lapset, jotka tarvitsevat erityistä tukea

Muutamia käytännössä esiin nousevia haasteita

- Lapsen itsemääräämisoikeuden toteutuminen
 - ikärajiin perustuvat rajoitukset, jotka eivät perustu lakiin
- Lasten terveydenhuollon palvelujen toteutuminen
 - hoitojonot, palvelujen yhdenvertaisuus koko maan tasolla, moniammatillinen yhteistyön ongelmat jne.
- Mielensterveys- ja päihdepalvelujen saatavuus ja soveltuvuus lapsille
- Digitaaliset palvelut
 - lasten mahdollisuus käyttää digitaalisia palveluita (ajanvaraukset, vastaanotto)
 - digipalveluiden soveltuvuus lasten hoitoon
- Lasten lääkehoidon ongelmat
 - lapsille tarkoitettuja lääkkeitä ei ole riittävästi saatavilla – joudutaan käyttämään aikuisille tarkoitettuja lääkkeitä soveltaen annostelua
 - lapsille tarkoitettuja lääkkeiden tutkimusta tehdään liian vähän

Yhteenvetoa

- Lapsella on yhdenvertainen oikeus terveyteen ja terveystalveluihin
- Lapsella on oikeus vaikuttaa terveyteensä liittyviin asioihin ja hoitoonsa kehittyvien valmiuksiensa mukaisesti
- Lapsen terveydenhoito on yhteistyötä lapsen huoltajien kanssa – tästä voidaan poiketa erityisissä tilanteissa ja silloin, kun itsemääräämiskykyinen lapsi itse sen kieltää, mutta tällöinkin huolehdittava siitä, että lapsi saa tarvitsemansa avun ja tuen

Lisätietoa

- eOppivan Lapsen oikeudet –koulutuskokonaisuus
<https://www.eoppiva.fi/kokoelmat/lapsen-oikeudet/>
- Lapsen oikeudet terveydenhuollossa – Lapsi potilaana
<https://www.eoppiva.fi/koulutukset/lapsen-oikeudet-terveydenhuollossa-lapsi-potilaana/>
- Aira, A., Helander, M., Pekkarinen, E., Tuukkanen T. (toim.).
Terveys ja lapsen oikeudet. Lapsiasiavaltuutetun julkaisuja
2023:7. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-747-4>

Kiitos!